

ROMANIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

NESECRET
Exemplar nr.

AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII

Editura Universității Naționale de Apărare
București – 2004

Autor:

Col. (r.) dr. Grigore ALEXANDRESCU

Toate drepturile rezervate CSSAS

CUPRINS

<i>ARGUMENT</i>	5
<i>CAPITOLUL 1 DELIMITĂRI CONCEPTUALE</i>	5
1. 1. <i>Amenințarea ca atitudine socială</i>	5
1. 2. <i>Evoluția conceptului de amenințare în câmpul securității</i>	6
1. 3. <i>Relaționări interconceptuale</i>	8
<i>CAPITOLUL 2 AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII</i>	9
2.1. <i>Mediul internațional de securitate – evoluții, perspective</i>	9
2.2. <i>Globalizarea surselor de amenințare</i>	10
2.3. <i>Terorismul contemporan</i>	11
2.4. <i>Amenințări de natură politică</i>	12
2.5. <i>Amenințările sociale</i>	14
2.6. <i>Amenințări economice</i>	14
2.7. <i>Amenințări militare</i>	16
2.8. <i>Amenințări transfrontaliere</i>	17
2.8.1. <i>Terorismul</i>	17
2.8.2. <i>Corupția și economia subterană</i>	18
2.8.3. <i>Crima organizată, traficul de persoane, droguri și materiale strategice</i>	18
2.8.4. <i>Amenințări de natură ecologică</i>	18
2.8.5. <i>Amenințări la adresa informațiilor</i>	19
2.8.6. <i>SIDA</i>	20
<i>Capitolul 3 MODIFICĂRI DE PARADIGMĂ ÎN PERCEPȚIA ȘI CONTRACARAREA AMENINȚĂRILOR</i>	21
3.1. <i>Mutații în sursele de amenințare</i>	21
3.2. <i>Rolul cooperării în contracararea și eradicarea amenințărilor</i>	22
<i>Capitolul 4 NOTE FINALE</i>	22
4.1. <i>Concluzii</i>	22
4.2. <i>Propuneri</i>	23

NESECRET

ARGUMENT

La mai mult de un deceniu de la încheierea Războiului Rece, constatăm cu tristețe că așteptările noastre nu s-au confirmat. După o jumătate de secol dominată de pericole, riscuri și amenințări la adresa securității mondiale, care și-au găsit suportul și s-au dezvoltat pe fondul nenumăratelor vulnerabilități provocate de confruntarea ideologică susținută de mijloace militare, a urmat o scurtă perioadă de destindere. În euforia momentului am nutrit speranța că sosise timpul pentru o lume mai bună și mai sigură. Din fereastra de oportunitate creată, a apărut o uriașă Cutie a Pandorei, pe care, de atunci, comunitatea internațională se străduiește să o închidă. Procesul înaintază cu greu, între succese și semisuccese.

După cum este îndeobște cunoscut, lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că în anii care vor urma tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul cum înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

Percepția reală și reacția adecvată la amenințările existente sau emergente la adresa securității reprezintă doar un demers al acestei activități cu o importanță majoră în întărirea încrederii dintre state. Aceasta este o condiție sine-qua-non a realizării spiritului de echipă în lupta împotriva tarelor secolului XXI și construirea unui sistem de securitate internațională stabil. Progres social și prosperitate economică fără securitate nu vor putea exista, iar lumea, pe zi ce trece, devine tot mai conștientă de această axiomă.

CAPITOLUL 1 DELIMITĂRI CONCEPTUALE

1. 1. Amenințarea ca atitudine socială

Nu este neapărat nevoie să fi adeptul ideilor alarmiste, panicarde pentru a observa că **amenințarea** de-a lungul timpului a fost permanent prezentă în relațiile dintre oameni, că și-a perfecționat formele și metodele specifice, stând la baza cauzelor nenumăratelor stări conflictuale care au umbrit evoluția societății omenești.

Denumită ca atare sau nu „*amenințare*”, fie că a fost exprimată prin cuvinte, fie prin gesturi, întotdeauna a reprezentat un pericol potențial¹.

În limba română cuvântul „amenințare” provine din latină: „*minatio, -onis*”², cu sensul actual. Aceeași bază etimologică o are și termenul francez „menace” care semnifică „o intenție ostilă vizând intimidarea”.³

¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Mic dicționar academic*, A-C, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, p. 67.

² Voichița IONESCU, *Dicționar latin-român*, Ed. II, Editura Orizonturi, f.a., p. 132.

³ *Dictionnaire de la Langue Francaise*, Editura Alpha, Paris, 1995, p. 813.

Literatura de specialitate din diferitele colțuri ale lumii o evidențiază, iar studiile psihologice o prezintă cvasiunanim ca o atitudine negativă, care se adresează înainte de toate afectivității individuale sau de grup și nu rațiunii celor vizați. Ea dispune de o gamă largă de tehnici și procedee ce se întinde de la persuasiune la manipulare.

Astfel, în accepțiune anglofonă amenințarea reprezintă o „*expresie a intenției de a impune dezavantaje sau atingeri unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere*”⁴. O definiție apropiată de cea mai de sus o oferă și dicționarele germane care o prezintă drept „*acțiunea de a pune pe cineva într-o situație periculoasă, sau ceva care să pericliteze situația unei persoane*”⁵.

În schimb, prin amenințare în limba rusă se înțelege „*o acțiune psihică asupra unei persoane în scopul de a o pune să îndeplinească cerințele stabilite de altcineva*”⁶.

Atât „Dicționarul Explicativ al limbii române”, cât și „Micul dicționar academic”, ambele elaborate sub egida Academiei Române definesc termenul *amenințare* drept „*intenția de a face rău cuiva (pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva)*”⁷.

Definiția dată în enciclopedii și dicționare de prestigiu reușește să delimiteze conținutul sau sfera noțiunii (amenințare) supuse analizei și îi precizează înțelesul general. În orice domeniu special, dar mai ales în domeniul apărării și securității se operează cu noțiuni și se practică un limbaj care folosește o terminologie specifică.

1. 2. Evoluția conceptului de amenințare în câmpul securității

Pornind de la accepțiunea generală, definiția amenințării de sorginte politico-militară necesită unele precizări. Fie că se referă la lezarea drepturilor fundamentale ale statelor⁸ sau sistemelor de securitate⁹ percepția transpunerii în fapte a obiectivelor amenințării rămâne aceeași, încadrând-o în rândul pericolelor virtuale. Ele întotdeauna determină apariția unor replici, necesare contracarării efectelor amenințării. Situația devine gravă când acestea sunt supradimensionate. Poate fi inițiată o reacție în lanț, greu de controlat, în care binomul newtonian „*acțiune-reacțiune*” se poate multiplica până la distrugerea sistemului care l-a generat.

Această atitudine poate fi mai des generată de *amenințările asimetrice*, concept care se uzitează destul de des în literatura de specialitate actuală. El semnifică „*amenințarea reieșită din posibilitatea de a întrebuița mijloace sau metode diferite pentru a lovi sau neutraliza punctele forte ale unui adversar exploataând slăbiciunile sale în scopul de a obține un rezultat disproporționat*”¹⁰.

⁴ *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, vol. III, Editura Merriam-Webster, 1993, p. 2382.

⁵ *Langenscheidts Grosswörterbuch, Deutsch als Fremdsprache*, Editura Verlag Enzyklopedie, Munchen, 1989, p. 125.

⁶ *Bolșaiia Sovetskaia Enciclopedia*, ed. II, vol. 43, Editura Științifică, Moscova, 1956, p. 636.

⁷ Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *op. cit.*, p. 67; Academia Română, *Dicționar explicativ al limbii române*, ed. II, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 33.

⁸ *Amenințarea reprezintă atitudinea politică a unui stat, a unui grup de state sau a unei alianțe care sprijinite de putere militară afectează suveranitatea și integritatea altor state*, *1000 Stichworte zur Bundeswehr*, Editura Verlag, E.S. Mittler & Sohn, Bonn, 1997, p. 34.

⁹ *Primejdie precisă în ceea ce privește originea, definibilă în obiectul său, în intensitatea sa și în finalitatea sa, care evocă o atingere intenționată a securității*, *Documente ONU*, Apud, *Dictionnaire interarmees Francaise/Roumanian/Anglais de, Relations Internationales et Strategiques*, Editura UNAp, 2004, p. 146.

¹⁰ *Idem*.

La fel de des întâlnim și noțiuni ca: „*amenințare cu forță*” (*acțiunea prin care un stat sau mai multe state săvârșesc acte politice, economice, militare sau de altă natură, cu scopul de a impune altui stat sau altor state să renunțe la deplina exercitare a drepturilor și atributelor suverane*)¹¹ sau „*amenințarea militară externă*”, pe care analiștii o înțeleg ca fiind amenințarea ce privește securitatea pe plan militar și a cărei sursă se situează în afara frontierelor naționale. Ea poate să aibă ca origine „*revendicări teritoriale, o ingerință în problemele interne ale unei țări, prezența unor focare de conflict armat îndeosebi aproape de frontierele unui stat sau de cele ale aliaților săi sau desfășurarea și amplificarea puterii grupărilor de forțe susceptibile de a bulversa echilibrul de forțe existent în zonă*”.¹²

Desigur, lista termenilor asociați noțiunii de amenințare cu care operează domeniul apărării și cel al securității ar putea continua. Definițiile oferite de dicționarele și glosarele din domeniul securității apărute în ultimul timp în lume nasc de cele mai multe ori controverse în privința stabilirii relației cauză-efect. Unele se referă la protejarea de pericole (securitatea obiectivă), altele la sentimentul de siguranță (securitatea subiectivă) sau la absența oricărei îndoieli (încrederea în cunoștințele proprii). Importantă este înțelegerea deplină a lor, în special a celor importați din altă limbă pentru ca să nu apară confuzii în exprimare și înțelegere cu urmări atitudinale grave. Aceasta este cu atât mai necesară cu cât în perioada pe care o vom parcurge, marcată de primirea statutului de „*Membriu NATO*” de către România, se vor produce reevaluări și adaptări în toate sectoarele vieții politico-sociale.

În general politologii, analiștii și teoreticienii din diferite domenii au tendința să ofere aceeași valoare termenilor: pericol, risc, amenințare, vulnerabilitate, considerându-i sinonimi. Nu întotdeauna confuzia deranjează, dar sunt documente și convorbiri oficiale sau semioficiale, care prin folosirea inadecvată a acestor termeni se poate da naștere la percepții eronate ale interlocutorilor.

Pentru a evita asemenea capcane considerăm că noțiunea de *amenințare* este individualizată de existența unui autor care o proferează având un scop și un obiectiv pe care îl urmărește. Acțiunea este evident direcționată asupra unui subiect bine determinat.

În concluzie, putem defini conceptul de *amenințare* ca reprezentând *un pericol potențial, exprimat prin cuvinte sau gesturi, care are autor, scop, obiectiv și o țintă*.

Pericolul reprezintă o primejdie, un posibil eveniment cu urmări grave.¹³

Riscul – posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol.¹⁴

¹¹ Ministerul Apărării Naționale, *Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale și apărării armate*, Editura Militară, București, 2000, p. 30.

¹² *Dictionnaire interarmees*, op. cit., p. 147.

¹³ C.S.S.A.S., *Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului României de membru NATO*, București, 2004, p. 26.

¹⁴ Literatura de specialitate oferă următoarele definiții ale termenului: *Dictionaire de la Langue Francaise*, op. cit., p. 1111: „*Pericol care se poate mai mult sau mai puțin prevedea*”; *Webster*, op. cit., p. 1961: „*Posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un neceaz sau a suporta o pagubă*”; Vasile Breban, *Mic dicționar al limbii*

Vulnerabilitatea constituie punctul slab, sensibil al cuiva sau a ceva.¹⁵

Rigoarea în folosirea termenilor cu care operăm, va da sens și valoare discursului și sinergie acțiunii.

1. 3. Relaționări interconceptuale

Toate noțiunile prezentate anterior sunt specifice domeniului securității, fie ea de amploare națională, regională sau internațională. Ele reprezintă realități specifice componentelor securității între care există atât asemănări, cât și deosebiri.

Caracteristicile care apropie conceptual amenințările de pericole, riscuri și vulnerabilități se remarcă la: **origine** (internă și externă); **natură** (politică, economică, socială, militară, informațională, ecologică ș.a.), **caracter** (direct și indirect). Catalizatorul tuturor îl constituie „*circumstanțele istorice*”¹⁶ și modul sau gradul în care acestea sunt exploatare.

Deosebirile dintre conceptele analizate sunt date de genul proxim și diferența specifică care dezvăluie caracteristicile esențiale ale fiecăruia. Acestea dau imaginea complexității lor în care elementele de specificitate se combină cu ipostazele multiple în care este folosit de specialiștii în domeniu și nu numai.

Din această perspectivă, o prezentare grafică a indicatorilor care individualizează fiecare concept poate oferi o imagine pe cât de sintetică, pe atât de lămuritoare asupra valorii, locului și rolului acestora în formularea discursului pe teme din domeniul securității și apărării.

	Sursă (autor)	Adresă	Scop	Obiectiv	Efecte
RISC	posibilă	difuză	difuz	difuz	posibile
PERICOL	probabilă	posibilă	probabil	probabil	probabile
AMENINȚARE	certă	certă	cert	cert	certe

Amenințările, pericolele, riscurile și vulnerabilitățile la un loc sau numai o parte dintre ele sunt conștientizate în mod diferit de statele lumii, aflate chiar în același areal. Sensibilitățile generate de probleme istorice deschise, nivelul de dezvoltare economică, puterea militară, ambițiile hegemonice, interesele naționale fundamentale, calitatea de membru sau nu la o alianță militară funcțională ș.a. dau percepției sensuri, nuanțe și particularități naționale sau de grup.

Privite în mod sistemic conceptele supuse analizei se află întotdeauna într-un raport bine determinat. Pe perioada coexistenței lor, iar prognozele în domeniul securității nu întrevăd eliminarea vreuneia prea curând, amenințările și vulnerabilitățile pot funcționa după principiile jocurilor cu sumă nulă. Astfel, securitatea națională se poate asigura fie prin diminuarea vulnerabilităților, fie prin prevenirea sau micșorarea amenințărilor. Aceasta determină orientarea strategiei de securitate națională care se poate concentra spre interior, încercând să reducă

român”; Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 575: „*Pericol posibil; posibilitatea de a suferi o pagubă, un eșec*”, Dicționar Enciclopedic Ilustrat, Editura Cartier, Chișinău, 1999, p. 482: „*Posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol, o pagubă, un necaz etc.; pericol, inconvenient posibil*”.

¹⁵ Florin MARCU, *Marele dicționar de neologisme*, Editura SAECULUM I.O., București, 2000, p. 230.

¹⁶ Barry BUZAN, *Popoarele, statele și teama*, Editura Cartier, Chișinău, 2000, p. 142, 145

vulnerabilitățile statului sau spre exterior alocând forțe și mijloace pentru a acționa în mod direct sau nu asupra surselor de amenințare.

Prin politicile de securitate ale statelor de pe diferite continente, elaborate în ultimii ani, sunt oferite suficiente exemple în acest sens. Războiul împotriva terorismului completează acest tablou. Vulnerabilităților interne li se conferă aceeași valoare ca cea a riscurilor externe, iar pericolul de a acționa preventiv sau nu împotriva unui inamic explicit sau care proferează doar amenințări (ex.: elementele teroriste) devine un risc asumat.

CAPITOLUL 2

AMENINȚĂRI LA ADRESA SECURITĂȚII

2.1. Mediul internațional de securitate – evoluții, perspective

În evoluția procesului de realizare a securității se constată în ultimii ani o amplificare a eforturilor pentru edificarea stabilității la nivel regional, ca o etapă intermediară a acestuia. Eforturile depuse de comunitatea internațională pentru instaurarea păcii în Balcani, Orientul Mijlociu și Africa sunt concludente.

Evidentă a fost și extinderea sistemului de apărare și securitate al NATO, prin primirea de noi membri, precum și eforturile Uniunii Europene de a dezvolta un model de gestionare a dinamicii de securitate la scara întregului continent.

În acest context, multitudinea problemelor de securitate pe care statele și le-au propus să le rezolve a condus la creșterea numărului și volumului organismelor internaționale. Rezultatele activității lor au fost relevante: s-au diminuat pericolele și amenințările, deși nu au fost eradicate conflictele armate. Principalele zone de insecuritate au fost incluse în procesele de stabilizare, dar nu întotdeauna rezultatele au fost cele scontate.

Efectele globalizării au început să se resimtă. Economia mondială după o perioadă apreciabilă de reflux s-a revigorat. În schimb, amenințările transnaționale (terorismul, migrația și traficul de droguri și materiale strategice, crima organizată), profitând de permeabilitatea frontierelor are mai multe șanse de a se propaga la scară planetară.

Accesul diferențiat al statelor la resurse afectează relațiile dintre acestea. Deși numărul și amploarea conflictelor care au la origine dispute teritoriale a scăzut, s-a amplificat și diversificat modalitățile de rezolvare prin forță a divergențelor de natură etnică și religioasă.¹⁷

Progresele științei și tehnicii cu aplicabilitate militară au condus, pe de o parte, la polarizarea celei mai noi tehnologii în cadrul statelor cu economii dezvoltate, oferindu-le posibilitatea de a pregăti un război de generația a IV-a, iar pe de altă parte, la scăparea de sub control a comerțului cu arme și mijloace NBC.

Labilitatea perioadei de tranziție pe care o parcurgeau până la realizarea unui sistem de securitate stabil se va răsfrânge și asupra următorilor ani. Motoarele principale ale instabilității vor rămâne aceleași.

¹⁷ UNAp, CSSAS, *Surse de instabilitate*, Editura UNAp, București, 2004, p. 7.

Dacă nu vor apărea condiții și circumstanțe sau o concentrare de putere realizată pe baza înțelegerii dintre statele lumii care să diminueze sursele de instabilitate existente, trendul ordinii mondiale nu va conduce către o lume mai sigură.

Amestecul de politici și strategii incoerente și ezitante în domeniul securității propuse și dezvoltate de actorii internaționali și instituțiile specializate nu va putea modifica în bine aspectul actual al mediului de securitate.

2.2. Globalizarea surselor de amenințare

Consolidarea globalizării nu va aduce sfârșitul geopoliticii. Școli de renume în domeniu anticipează la unison că acest fenomen plurivalent, azi controversat și contestat, va aduce pe lângă progrese spectaculoase din toate domeniile vieții socio-economice și posibilitatea de răspândire și resimțire a efectelor vulnerabilităților concentrate în diferite părți ale lumii.

Globalizarea, prin procesele care le incumbă la orizont apropiat și mediu va genera tensiuni multiple care vor influența, nu întotdeauna pozitiv, mediul internațional de securitate. Fragmentarea și integrarea, localizarea și internaționalizarea, centralizarea și descentralizarea sunt doar câteva din situațiile care pot genera insecuritate.

Astfel că globalizarea nu este numai un drum direct și ușor către pace și stabilitate, fenomenul în derulare poate crea și multe momente care să amenințe securitatea existentă la anumite nivele și perioade de timp. Se creează un nou context de manifestare a puterii deținute de state.

Instituțiile regionale și internaționale, guvernele locale și actorii nonstatali, în special marile corporații transnaționale și unele organizații nonguvernamentale vor face uz de instrumentele globalizării pentru a lupta împotriva monopolului statelor națiune asupra puterii.

O parte din putere se transferă către organisme internaționale specializate (ex. lupta împotriva terorismului și crimei organizate), iar o parte din putere se difuzează către nivelul local.

În marea ordine care se edifică, guvernele naționale și actorii nonstatali motivați nu numai de probleme economice dar și de cele ale puterii (dominația în regiune, controlul resurselor, obținerea de avantaje în raporturile cu vecinii) vor da naștere la amenințări directe la adresa păcii și securității regionale și internaționale.

Mecanismele și instituțiile internaționale, până la realizarea unei globalizări depline, vor acționa asimetric. Astfel, din punct de vedere economic globalizarea se va realiza într-un ritm mult mai accelerat, având în vedere progresele realizate de instituțiile internaționale numeroase existente și perspectiva dezvoltării lor. Spre deosebire de acestea, instituțiile și aranjamentele de securitate vor rămâne pe mai departe atât insuficiente, cât și vulnerabile la toate schimbările mediului internațional. Dovada o reprezintă incapacitatea actuală a actorilor internaționali de a perfectă și respecta norme viabile de securitate care să nu genereze conflicte armate de genul celor cunoscute în Serbia, Kosovo, Afganistan și Irak.

Dezvoltarea unor noi structuri de securitate impune întărirea instrumentelor de cooperare regională pentru a reduce sau chiar anula amenințările existente și a le preveni pe cele în curs de apariție.

Din această perspectivă, alianțele și înțelegerile regionale vor rămâne trăsături ale politicii internaționale viitoare, chiar dacă ele se vor adapta noilor circumstanțe¹⁸.

2.3. Terorismul contemporan

Deși este greu de acceptat de către lumea civilizată fenomenul terorist a devenit o realitate cu implicații globale greu de prevenit și gestionat. El nu se mai prezintă doar ca un gest criminal mărunț produs în disperare de cauză la o anumită evoluție a sistemului social. Acum el s-a consacrat ca o acțiune îndreptată împotriva ordinii de drept, deosebit de violentă, desfășurată în afara și contra normelor internaționale.

Cu ajutorul mijloacelor militare și bazându-se pe elemente de război psihologic terorismul urmărește obținerea unor avantaje exclusiv sectare, prevalându-se de așa-zise percepțe religioase, în fond sloganuri scoase din tenebrele istoriei, caută să oprească cursul firesc al societății omenești spre libertate și prosperitate.

Ciocnirile dintre teroriști și forțele de ordine sunt sporadice, uneori spectaculoase desfășurate în prezența și cu sacrificiul populației pașnice. Armamentul folosit este un amestec de cibernetică, high-tech și mijloace artizanale. Progresul tehnic a pus la dispoziția unor indivizi asociați capacități distructive care, altădată erau destinate doar guvernelor și armatelor¹⁹. Astfel, flagelul terorist constituie o amenințare gravă la adresa securității.

Reacția comunității internaționale împotriva terorismului cuprinde întreaga gamă de acțiuni (politice, diplomatice, economice și militare) fiind îndreptate atât asupra cauzelor, cât mai ales asupra efectelor²⁰.

Aproape fără excepție, după 11 septembrie 2001, comunitatea internațională a format în jurul Statelor Unite ale Americii coaliția antiteroristă al cărei scop este eliminarea terorismului ca fenomen social. Prima mare reuniune de forțe din istoria omenirii poate fi înțeleasă ca o reacție de autoapărare a tuturor și o exprimare a statului de drept aflat în situații dificile a fiecăruia, pe fondul eforturilor de înlăturare a cauzelor frustrării lumii civilizate.

Alianța Nord-Atlantică și-a constituit propriul Plan de Acțiune împotriva Terorismului, pe care l-a aprobat la Summit-ul de la Praga (21 noiembrie 2002)²¹.

Comparativ cu NATO, Uniunea Europeană nu dispune de o strategie proprie de combatere a terorismului, nici de mijloace destinate acestui scop. Atentatele teroriste de la 11 martie 2004 din gările capitalei spaniole a demonstrat vulnerabilitatea sistemului de protecție al statelor vest-europene.

Amenințarea teroristă cu grad mare de pericolozitate persistă în această parte a lumii până când nu se va realiza o armonizare efectivă a politicilor în problemele

¹⁸ Stephen J. FLANAGAN, Ellen L. FROST, Richard L. KUGLER, *Challenges of the Global Century. Report of the Project on Globalisation and National Security*, Institute for National Strategic Studies, Washington D.C., 2001, p. 21.

¹⁹ Cf. col. (r.) Grigore ALEXANDRESCU, *Modele posibile ale noului război*, în Impact Strategic nr. 1-2/2003, p. 135-139.

²⁰ Cf. UNAp, CSSAS, *Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului României de membru NATO*, Editura UNAp, București, 2004.

²¹ NATO, *The Prague Summit and NATO's transformation*, Bruxelles, 2003, p. 87-93.

terrorismului, traficului de ființe umane, droguri și arme, corupției, spălarea banilor și crimei organizate²². Pentru aceasta s-a investit inteligență influență și bani.

Statele din proximitatea Uniunii Europene nu sunt abandonate. Ele vor fi ajutate material și cu specialiști pentru realizarea unui sistem de interzicere a penetrării elementelor teroriste și anihilarea celor active.

Tot mai mulți specialiști se pronunță pentru constituirea unui Consiliu de Securitate European (o variantă: 3 membri permanenți și 7 nepermanenți) care ar asigura o operativitate crescută a UE în problemele globale, printre care și lupta cu terorismul.

Dubla lărgire a NATO și UE a determinat creșterea ariei de atenție și luptă organizată cu terorismul, fapt ce va conduce, într-un viitor nu prea îndepărtat, la diminuarea amenințării de acest gen pe continent.

Amenințarea teroristă afectează într-un grad deosebit de ridicat securitatea României. Simplul fapt că țara noastră nu a fost până acum scena unui atac sângeros nu putem concluziona că așa va fi mereu. Atacul terorist de la Madrid, din 11 martie 2004, a afectat în mod foarte serios securitatea românilor. Mai mult ca sigur aceasta nu a fost o întâmplare, ci o amenințare direcționată precis spre securitatea noastră națională. Combaterea ei se impune a fi realizată atât prin eliminarea vulnerabilităților interioare, cât și prin acțiunea directă, în cadrul NATO sau Coaliției internaționale, asupra rețelelor teroriste, oriunde s-ar afla ele.

2.4. Amenințări de natură politică

Mass-media și lucrările de specialitate prezintă cu lux de amănunte și uneori analizează sursele de instabilitate de natură politică existente în lume. Nu toate dezbaterile de caz sau comentariile reprezintă amenințări reale. Dacă vulnerabilitățile unui sistem de securitate fie el național sau internațional, în sensul accepțiunii prezentate în capitolul anterior, sunt destul de concrete, amenințările sunt mult mai greu de identificat și definit în contextul politicii internaționale actuale. Aceasta este consecința raportului subiectiv/obiectiv dintre indivizi. Astfel, unui grup de oameni, cu atât mai grav când aceștia sunt factori de decizie, în reprezentările lor, pot să nu aibă un suport real. La fel de periculoasă este situația în care datorită mecanismelor democrației nu se pot lua decizii majore pentru înlăturarea amenințărilor evidente.

Diferența dintre provocările minore care rezidă din mediul competitiv internațional și amenințările la adresa securității naționale se manifestă într-un spectru care și întinde de la obișnuit și rutinar, până la drastic și fără precedent²³. Momentul și locul din acest spectru în care intră un tip de amenințare, zona elementelor ce lezează securitatea națională depinde, în cele mai multe cazuri, de decizia politică și mai puțin de obiectivitatea elementelor constitutive ale amenințării respective.

Majoritatea amenințărilor politice sunt îndreptate împotriva ordinii de drept dintr-un stat sau a statutului unui organism internațional. Aceasta se poate realiza

²² Rik COOLSAET, *A european Security Concept for the 21st Century*, în *Diplomatic News*, nr. 14, dec. 2003-ian. 2004, p. 38.

²³ Barry BUZAN, *Op. cit.*, p. 123.

prin: presiuni asupra organelor de decizie în favoarea unei anumite politici; răsturnarea guvernului dintr-un stat sau a organelor de conducere colectivă ale unui organism internațional; favorizarea și impunerea secesionismului; distrugerea structurii politice; izolarea politică; suspendarea sau excluderea din structurile de securitate, desființarea organismului de securitate ș.a.

Amenințările la adresa identității naționale implică încercările unui stat „mamă” de a întări identitățile similare etno-culturale de pe teritoriul statelor vizate pentru a ieși din contextul național specific acestora. Scopul propus ar putea fi: sporirea dificultăților guvernului statului-țintă de a governa; federalizarea împotriva voinței naționale; încurajarea secesionismului; pregătirea terenului pentru anexarea de către statul vecin a unor teritorii.

Amenințările politice pot avea caracter ideologic sau național și pot fi intenționale și structurale.

Din categoria amenințărilor intenționale se disting:²⁴

- generate de natura regimului politic (dictatorial, fundamentalist);
- nerecunoașterea diplomatică a statului respectiv;
- intervențiile politice specifice din partea unui stat în afacerile interne ale altui stat;
- propagandă ostilă;
- sprijinul multilateral acordat unor grupări politice antistatale;
- crearea de grupări interne, ostile statului național;
- suspendarea sau excluderea din diferite organisme de securitate;
- influențarea elaborării unor recomandări și rezoluții ale unor organisme internaționale defavorabile pentru statul vizat.

Amenințările structurale derivă din evoluția sistemului social global în care anumite entități pot deveni anacronice în ansamblul relațiilor bilaterale. Ele apar atunci când principiile organizatoare ale două state se contrazic între ele, într-un context în care nu-și pot ignora existența reciprocă.

Mai nou, amenințările structurale pot avea la baza unele incompatibilități dintre diferite structuri supranaționale și statele din compunerea acestora. Integrarea în anumite structuri de securitate comporta riscuri de genul:

- transferul de prerogative naționale către structura integratoare; situație care poate fi percepută ca o pierdere de suveranitate;
- impunerea unui sistem de norme comune, nu întotdeauna compatibil cu cel specific național;
- crearea de instituții destinate legăturii cu organismele supranaționale, care funcționează după norme nearmonizate cu legislația statelor pe teritoriul cărora ființează.

La nivelul relațiilor dintre state amenințările de ordin structural pot viza:

- cosuveranitatea asupra unor teritorii;
- subordonarea unor partide organizate pe criterii etnice de pe teritoriul altor state;
- extrateritorialitatea legislativă.

²⁴ Col. prof. univ. dr. Ion IRIMIA, *Aspecte ale insecurității naționale*, în Buletinul AISM nr. 3/2002, p. 105

Gama amenințărilor de natură politică se completează permanent cu noi forme și tehnici. Contracurarea acestora este o activitate neîntreruptă, care presupune metode adecvate și acțiuni tip „*Joint*”. Dar, înainte de toate, starea de stabilitate politică caracterizată de o participare politică competitivă și legiferată, sisteme deschise de recrutare a aparatului executiv și independență a puterilor din stat reduce substanțial punctele vulnerabile asupra cărora se pot direcționa amenințările. În felul acesta, statul devine credibil, fapt ce atrage interesul și investițiile străine, ca sursă de dezvoltare economică.

2.5. Amenințările sociale

Aspectul amenințărilor sociale și obiectivele acestora se apropie de cele politice. Nu de puține ori, în istoria omenirii, în cadrul relațiilor dintre state, amenințările externe de natură socială au degenerat până la atacuri la adresa identității naționale, implicându-le, în mod direct, în domeniul politic.

Totuși, majoritatea amenințărilor sociale au sursa în interiorul statelor. Ele se produc pe fondul nemulțumirilor sociale de orice natură. Nerezolvarea sau tergiversarea soluționării conflictelor de muncă, a conflictelor interetnice sau interconfesionale constituie tot atâtea surse de amenințare la adresa securității naționale.

În condițiile în care securitatea socială depinde de capacitatea statelor de susținere a structurilor tradiționale de limbă, cultură, identitate etnică și religioasă, amenințările acestor valori provin, în cea mai mare parte, din exteriorul statului, putând fi folosite și căi interioare.

Înțelesă drept o caracteristică a mediului actual de securitate, creșterea numărului de conflicte de natură etnico-religioasă a determinat abordarea mai atentă a acestui domeniu. Analiza multidimensională a unor astfel de confruntări a condus la elaborarea de către comunitatea internațională a unor strategii și tactici pentru rezolvarea conflictelor emergente sau în curs de desfășurare. Principala lor caracteristică o constituie perfecționarea continuă și adaptarea permanentă la sursele de instabilitate. În felul acesta se caută și de multe ori se reușește ca sursele de tensiune și implicit amenințările de natură socială la adresa securității naționale cu implicații directe asupra celei internaționale să se reducă semnificativ.

2.6. Amenințări economice

Într-o economie de piață situația normală a participanților este una de risc și nesiguranță, generată de competiția care asigură progresul și prosperitatea națională. Cu toate imperfecțiunile sale, piața este deocamdată cel mai eficient mecanism prin care se obține în mod sigur creșterea productivității, producției, distribuției și consumului. Pentru realizarea acestora piața elimină actorii ineficienți.

În felul acesta nesiguranța generată de jocul pieții este terenul fertil al unui pachet substanțial de amenințări economice. Ele pot îmbrăca diferite forme din care cele mai multe dintre ele nu pot fi considerate amenințări la adresa securității naționale.

Gravitatea conținutului amenințărilor de natură economică și momentul când acestea devin factori perturbatori ai securității naționale nu pot fi stabilite decât de factorii de decizie politică.

Relația de dependență a capacității militare de cea economică decurge din legile și principiile luptei armate. Din această perspectivă, în situația în care materiile prime strategice depind de import, amenințarea securității aprovizionării poate fi clasificată drept o problemă a securității naționale a statului implicat.

Puterea politică este dependentă de baza economică a statului și influențează sistemul de relații cu ceilalți parteneri. Declinul economic se poate datora atât unor cauze interne precum incompetența managerială, cât și unor cauze externe precum apariția unor noi puteri economice rivale. Evidențele istorice prezintă o listă interminabilă de puteri în creștere sau descreștere.²⁵

Prin implicațiile politice și militare, expansiunea economică relativă a unei puteri rivale poate fi percepută ca o amenințare la adresa securității naționale – Paul Kennedy considera: creșterea cheltuielilor militare pentru a contracara puterea în curs de apariție a unui rival n-ar face decât să mărească viteza cu care ar avea loc propriul declin economic.²⁶

O altă dimensiune a preocupărilor mai recente este dată de amenințările economice ale stabilității interne în condițiile în care statele urmăresc strategii economice bazate pe maximizarea bogăției printr-un comerț extins. Aceste politici, în timp, duc la niveluri înalte ale dependenței de comerț, pentru a susține structurile sociale create special pe baza prosperității generale. Unele țări se specializează pe vânzarea de materii prime și sunt dependente de această activitate, altele devin centre industriale și depind atât de aprovizionarea cu materii prime, cât și de piețele de desfacere. Amenințările pot apărea din monopolul asupra unor resurse, situație care poate afecta securitatea națională.

„Războaiele viitorului nu vor mai fi motivate atât de ideologii sau de conflicte identitare, ci mai degrabă de accesul la resurse” conchide președintele României, dl. Ion Iliescu.²⁷ Epuizarea resurselor de către națiunile sărace, în condițiile menținerii unor ritmuri ridicate de creștere demografică și a unor creșteri economice modeste va determina mari fluxuri migratoare, generatoare de noi surse de tensiuni și stări conflictuale, de pericole mari la adresa stabilității și păcii la nivel global.

Nu întâmplător problemele sărăciei și subdezvoltării, ale marilor discrepanțe economice și sociale la scară planetară au dominat dezbaterile summit-urilor de la Monterrey și Johannesburg. Abordarea problemelor sociale la scară globală ține de drepturile și libertățile cetățenești, de valorile democrației. Există o legătură directă între democrație și dezvoltarea economică și socială a unei națiuni. Nu poate exista o democrație dezvoltată într-o țară săracă.

Decalajele de dezvoltare nu sunt numai între Nord și Sud, între țările bogate și cele sărace. Asemenea decalaje au apărut chiar și în sânul aceluiași stat. Amenințările de natură economică, devenite riscuri prin politici inadecvate care pot conduce la conflicte nu numai de natură economică.

²⁵ William H. Mc NEILL, *The rise of the West*, University of Chicago Press, Chicago, 1982, p. 74.

²⁶ Apud col. prof. univ. dr. Ion IRIMIA, *Op. cit.*, p. 198.

²⁷ www.roembus.org/english/journal/Vizita_Iliescu_10_2003/program/GWU/disc...

Amenințările economice pot fi considerate ca un atac la adresa securității în condițiile în care acțiunea externă conștient dirijată duce la pierderi materiale, presiuni asupra diferitelor instituții și chiar prejudicii substanțiale asupra sănătății și longevității populației statului țintă.

2.7. Amenințări militare

Până nu demult amenințările militare au fost percepute ca principalul tip de amenințare la adresa securității.

Situația este ușor de înțeles deoarece acțiunea de forță era singura care putea determina pierderi ireparabile atât pentru baza organizațională a statelor vizate, cât și pentru existența populației acestora.

Folosirea forței rupe relațiile pașnice dintre actorii internaționali și pune capăt recunoașterii diplomatice. Competitivitatea obișnuită în sectoarele politic, economic și social este înlocuită de competiția militară cu finalități dramatice. Efectul multiplu, distructiv și de cele mai multe ori ireparabil al consecințelor amenințărilor militare le-am situat în centrul preocupărilor specialiștilor în securitate.

Disproporția de potențial militar existentă este de natură să neliniștească unele state sau grupări de state importante. Canalizarea acumulărilor militare către rezolvarea problemelor istorice deschide dintre state explică accentul disproporționat pus pe componenta militară a securității, chiar și în perioada actuală în care amenințările din alte sectoare prezintă pericole mai mari și mai apropiate.

Sectorul militar are o dinamică independentă de dezvoltare, chiar și în statele în care controlul civil asupra armatei este efectiv. Întrucât capacitatea militară este încă o realitate a cărei existență este determinantă atât de susținerea și promovarea intereselor statelor în mediul internațional, cât și intrării securității naționale și, în cazul alianțelor, comune se poate naște ușor confuzia semnalelor pe care statele le generează continuu. Teama de înfrângere determină statele să-și aducă forțele armate la parametri necesari respingerii efectelor amenințărilor percepute.

Modernizarea forțelor armate poate genera angoase pentru panicarzi. Generațiile noi de arme au invariabil performanțe mai ridicate decât ale celor înlocuite. Observatorii din afară, folosind instrumente de măsură generate de propriile responsabilități, de multe ori le vine greu să facă deosebirea dintre perfecționările menite să aducă „*la zi*” forța militară și cele să o amplifice.

Cursele înarmărilor sunt surse de amenințare generate de competiția militară deschisă sau disimulată dintre state. Acestea pot acoperi un spectru de la insesizabil la „*periculos*” (așa cum a fost caracterizată pe timpul războiului rece). O cursă a înarmărilor de mică intensitate poate fi greu ruptă din contextul dorinței firești de menținere a unui *status-quo* militar a fiecărui actor internațional. O asemenea concluzie poate fi trasă în situația în care din PIB se alocă pentru cheltuieli militare, un procent moderat și constant.

Când, dimpotrivă, PIB-ul este afectat de o alocare bugetară militară semnificativă și în creștere putem aprecia că situația tinde să destabilizeze echilibrul strategic în arealul respectiv, amenințând grav nu numai securitatea statelor din zonă, dar și pe cea internațională.

Amenințările directe au diferite modalități de manifestare: de la hărțuirea persoanelor și bunurilor care aparțin unor state aflate în afara frontierelor naționale la raiduri și incursiuni pe teritoriul acestuia; de la blocadă și zone de interdicției aeriană sau navală la demonstrații de forță, mobilizări de trupe la frontiere, acțiuni ale forțelor speciale și a celor de cercetare-diversiune în interiorul statului țintă.

În condițiile noului statut al României de membru NATO o categorie importantă de amenințări militare la adresa noastră o constituie și amenințările îndreptate, în mod direct, asupra unor aliați sau alianței, în general. Deși semnalele sunt receptate în mod indirect ele conduc la declanșarea unor mecanisme de apărare și securitate care aparțin întregului sistem, din care România nu poate să lipsească ca urmare a obligațiilor asumate prin semnarea Tratatului de la Washington.

2.8. Amenințări transfrontaliere

Sursele actuale de amenințare la adresa securității diferă în mod fundamental de cele de la sfârșitul mileniului trecut. Discursul și acțiunea comunității internaționale se adaptează în mod continuu noilor realități. Provocările nu se rezumă numai la conflictele militare dintre state, ci sunt de natură mult mai complexă. Și-au făcut apariția alături de actorii statali, actorii non-statali sau parastatali.

Pericolele deși sunt latente, scăpând de multe ori de sub atenția noastră ele pot genera stări de insecuritate cu urmări grave asupra scoarței Terrei și locuitorilor ei. Chiar dacă nu sunt explicite ele generează amenințări mult mai difuze și deci mai dificile de localizat și combătut cu mijloace tradiționale. Astfel amenințările nu mai pot fi analizate numai din perspectivă geografică ci în primul rând, din perspectivă funcțională. Fiind îndeobște de natură trans-națională nu pot fi gestionate de o singură țară, sau numai de un grup restrâns de țări.

Este, prin urmare, nevoie de o abordare nouă, integrată, polidisciplinară, care să îmbine atât instrumente politice, economico-financiare, cât și o strategie de utilizare de tehnologii noi și structură organizațională adecvată pentru a răspunde în mod conjugat și eficient unor amenințări asimetrice, caracteristică principală a amenințărilor transfrontaliere.

Gama amenințărilor transfrontaliere este surprinzător de mare, iar ordinea de importanță nu poate fi stabilită decât pentru o perioadă scurtă de timp, datorită vitezei mari de schimbare și inovație²⁸ și datorită existenței disparate și indistincte a parametrilor predictibilitate. Totuși, o scurtă prezentare a unor cazuri concrete, se impune.

2.8.1. Terorismul

Acest flagel al secolului XXI prin gradul de periculozitate pe care îl incumbă, impune tratarea cu prioritate și exhaustivă al lui, fapt pentru care a fost prezentat în mod separat la punctul 2.3. Aceasta deoarece el este resimțit în egală măsură de statele lumii datorită diminuării drastice a stării lor de securitate.

²⁸ Gl.bg.(r) dr. Octavian DUMITRESCU, *Fenomenul militar. Evoluții în perspective*,. Editura Semn E, București, 2004, p. 65

Combaterea eficientă a terorismului internațional nu are fruntarii. Ea implică utilizarea maximă de instrumente financiare pentru stoparea fluxurilor de fonduri, cooperarea substanțială la frontiere, schimbul fără restricții de informații cu toți partenerii, și uniformizarea legislației interne și internaționale.

2.8.2. Corupția și economia subterană

Noile relații ale lumii generate de cursa pentru obținerea unor facilități politice și economice sporite și o îmbogățire cât mai rapidă, manifestate în special în cadrul tinerelor democrații, tind să se generalizeze la scară planetară. Efectele secundare negative ale globalizării în plan economic și politic oferă destule șanse manifestării fenomenelor de corupție și dezvoltării pieței „negre”. Situația generează o sursă de amenințare la adresa stabilității politice, deoarece afectează securitatea economică a cetățeanului, îi anulează dreptul de a participa cu șanse egale la rezolvarea „problemelor obștei”. Toate acestea îl determină să-și piardă încrederea în politică. Frustrările se vor transforma în acțiuni asupra ordinii de drept, care pot îmbrăca forme diferite.

2.8.3. Crima organizată, traficul de persoane, droguri și materiale strategice

Din unele evaluări prezentate la recente congrese de specialitate desfășurate la nivel mondial a reieșit faptul că economia interlopă este a doua afacere la nivel mondial²⁹.

Evenimentele sunt clare în a prezenta locuri pe glob în care criminalitatea transfrontalieră asigură controlul la nivel politic, prin intermediul finanțării campaniilor electorale și prin corupție. Specialiștii evidențiază ca pe o principală amenințare la adresa securității actuale unificarea a trei piloni la nivel mondial: a) traficul ilicit de orice fel (ființe umane, arme, materiale strategice, droguri, țigări ș.a.m.d.), cu b) criminalitatea și spălarea de bani în economia subterană, și c) terorismul. Prezența și acțiunea concentrată a celor trei elemente amenință să preia controlul în multe locuri din lume.

Privită la scară planetară infraționalitatea transfrontalieră ar putea deveni instrument politic și vector de dominație și control pe areale importante.

Combaterea unei astfel de amenințări poate începe cu determinarea minților înfierbântate să renunțe la acțiunile lor și, folosind întregul arsenal de metode aflat la dispoziția comunității internaționale, readucerea la respectul față de ordinea mondială.

2.8.4. Amenințări de natură ecologică

Securitatea mondială este un concept generat de relația dintre condițiile de mediu și interesele de securitate. Aceasta a devenit un catalizator al stabilității socio-politice cu valențe internaționale. El intervine în ecuația securității în special în

²⁹ Iulian CIFU, *Lungul drum de la dialog la cooperare*, Ocasional Papers, nr. 2/2003, Casa NATO, p. 34

momentele critice ale dezvoltării sociale. Astfel, când degradarea mediului coincide cu prezența unei stări de insecuritate a unei regiuni sau țări, amenințarea de natură ecologică își face simțită prezența. Apar animozități, inexistente până atunci, dintre locuitorii unor zone diferite sau între grupuri (etnice, religioase), generate de poluare, insuficiența resurselor naturale etc.

Transformările din mediu, mai ales când nu sunt dorite, sau când creează avantaje unilaterale afectează sistemul de securitate. În anumite condiții amenințările de acest fel pot deveni cauze ale unor confruntări militare (distribuția apei, poluarea excesivă, distrugerea florei și faunei ș.a.).

Rezoluția ONU 2200/XXI/16.12.1966 stabilește că statele au dreptul suveran de a-și exploata propriile resurse din teritoriul național, în funcție de politica națională în domeniul mediului înconjurător și au datoria de a asigura ca activitățile, exercitate în limitele jurisdicției lor, să nu provoace daune mediului înconjurător din alte state³⁰.

În caz contrar, caracterul transfrontalier al amenințărilor de acest fel poate fi cauza și fermentul unor stări conflictuale greu de gestionat.

În concluzie, amenințările de natură ecologică, deși azi încă li se rezervă un loc secundar în panoplia zeului Marte ele vor putea fi percepute la valoarea lor reală abia în anii următori când zone mari din Terra vor ajunge de nelocuit.

2.8.5. Amenințări la adresa informațiilor.

Spațiul cibernetic (cyberspace) în care circulă informațiile nu mai aparține statelor ci este un bun universal. Orice atingere a acestei zone, invizibile de altfel, dar fără de care progresul nu mai poate fi de conceput, este o amenințare cu valențe universale.

Spre deosebire de amenințările tradiționale, cele la adresa securității informațiilor impune resurse mai puține și tehnici de contracarare mai ușor de ascuns și de disimulat. Acestea permit o rată de perfecționare și diversificare ridicată, dificil de urmărit și evaluat. De fapt, este motivul pentru care estimările privind amenințările la adresa informațiilor sunt dependente de factorul uman, cu întregul subiectivism și incertitudine pe care le implică.³¹

Informația este vulnerabilă în toate fazele obținerii, stocării și difuzării ei.

Această servitute poate fi compensată de programe coerente de asigurare a vitalității spațiului cibernetic.

Importanța deosebită acordată de americani circuitului liber și protejat al informațiilor a determinat elaborarea unei Strategii Naționale de Securizare a Cyberspace-ului. Prin aceasta sunt stabilite cinci priorități naționale pentru realizarea scopului propus:

- un sistem de răspuns în caz de perturbare a traficului informațiilor;
- un program național de reducere a vulnerabilităților și amenințărilor în acest spațiu;

³⁰ cf. *European Community Environment Legislation*, vol. 3, *Chemicals, Industrial Risks and Biotechnology*, Office for Official Publications of E.C., Luxemburg, 1992.

³¹ Mr. conf. dr. Ion ROCEANU, Lt col. Iulian BUGA *Amenințări riscuri și vulnerabilități la adresa informațiilor din sistemele de comunicații și informatice*, în Revista Forțelor Terestre nr. 5-6/2003, p. 42.

- un program național de pregătire în domeniul protecției spațiului cibernetic;
- securizarea comunicațiilor guvernamentale;
- cooperarea internațională în domeniul protejării spațiului.

În anii care vor urma, importanța spațiului cibernetic va determina conștientizarea protecției lui nu numai de către guverne, dar și de către firme private și persoane particulare. Aceasta va conduce la asocierea utilizatorilor în scopul reducerii vulnerabilităților combaterii și eradicării amenințărilor îndreptate împotriva spațiului cibernetic.

2.8.6. SIDA

Pentru un număr foarte mare de state în special de pe continentul African SIDA (AIDS) nu mai poate fi înțeleasă ca o criză a sănătății publice. Această boală prin gravitatea ei și puterea de propagare a devenit o amenințare reală la adresa securității regionale și nu numai.

Militarii sunt cei mai afectați. Cercetătorii estimează că între 40-60% din soldații angolezi sunt infectați cu HIV pozitiv³² iar predicțiile sunt și mai sumbre în privința militarilor din Malawi, care până la sfârșitul anului 2005, se presupune că vor deceda jumătate.³³

Totuși un număr mare de persoane infectate cu HIV se găsesc și în spațiul nostru de influență.

SIDA se propagă rapid în Europa și numărul de infectări crește în zonă pentru că programele integrate de profilaxie și tratament nu au fost susținute sau, pur și simplu, nu au fost destul de elaborate.

Țările central Europene, unde epidemia se răspândește destul de rapid au fost sau urmează să fie incluse în Uniunea Europeană. Statele baltice, sunt confruntate cu o creștere rapidă a contaminărilor cu HIV.

Sunt expuși în mod particular la infecția HIV tinerii, fapt ce afectează în mod grav perpetuarea vieții.

Principalele instituții din sistemul Națiunilor Unite, Fondul mondial de luptă contra SIDA, tuberculozei și paludismului, precum și Banca Mondială a alocat 400 de milioane de dolari pe parcursul ultimilor cinci ani pentru finanțarea a 22 de programe din 16 țări central și est-europene, dar rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor. Pentru aceasta, forurile internaționale au lansat, cu puțin timp în urmă, un apel către miniștri europeni pentru urgentarea măsurilor decisive de stopare a propagării dezastruoase a SIDA pe continent.

Capitolul 3 MODIFICĂRI DE PARADIGMĂ ÎN PERCEPȚIA ȘI CONTRACARAREA AMENINȚĂRILOR

³² Michael M. PHILIPS, *Researchers Warn AIDS Poses Threat to International Security*, în Wall Street Journal, 19.06.2004.

³³ Idem

Amenințările prezentului la adresa securității diferă în mod esențial de cele care înveninau relațiile internaționale acum un deceniu și jumătate. Ele nu se mai adresează în mod direct și brutal statelor aflate de partea cealaltă a Zidului Berlinului sau de demarcația economică „Nord - Sud”. Acum amenințările au o natură mult mai complexă.

Situația existentă impune folosirea de tehnici noi de contracarare adecvate circumstanțelor concrete.

3.1. Mutații în sursele de amenințare

Globalizarea a devenit o realitate de necontestat care se desfășoară implacabil, sub privirile atente îndreptate din toate colțurile lumii de către cei care o doresc sau o repudiază. Integrarea, deși se răsfrânge asupra unor spații și domenii mai restrânse, este un proces controlat, care întrunește sufragiile majorității cetățenilor statelor semnatare ale acordurilor respective. Globalizarea și integrarea, cu toate diferențele dintre ele, sunt două procese obiective ale dezvoltării lumii contemporane. Datorită lor sorții fiecărei națiuni, sunt sau, sigur vor deveni, legate de sorții celorlalte, fapt ce oferă șansa unor oportunități reciproce de progres și prosperitate economico-socială.

Începutul noului mileniu este, din acest punct de vedere, extrem de promițător și consacră o nouă dinamică a politicii mondiale în general și a celei europene, în special. Mai sunt, desigur, și multe necunoscute a celor două procese, integrarea ca și globalizarea aducând în prim plan, și amenințări la adresa securității. Percepția este diferită de cea dominantă din perioada Războiului Rece deoarece și sursele sunt diferite.

În anumite zone ale lumii printre care și Europa amenințarea militară a dispărut, iar cele de natură economică, socială culturală etc. se manifestă în mod diferit, în funcție de interesele statelor sau grupărilor soci-culturale.

Din nefericire, schimbările geopolitice care s-au produs la sfârșitul mileniului trecut au intervenit și în procesul de renaștere a spiritului național și identității confesionale.

După experiența însângerată a Iugoslaviei, preocuparea pentru statutul minorităților, fie ele etnice, religioase sau de altă natură, a devenit o componentă importantă a construcției europene.

Dorința de a prezerva valorile de cultură și civilizație specifice, create de-a lungul veacurilor de diferite comunități, azi majoritare sau minoritare, generatoare de identitate spirituală este absolut firească și trebuie încurajată. Percepția asupra cât este prea mult sau prea puțin în procesul de stimulare a identității grupurilor socio-culturale creează surse de amenințare la adresa securității. Gestionarea acestora a trecut din patrimoniul național în cel internațional, cu toate avatarurile conceptelor de securitate ce decurg de aici.

Jaap de Hoop Scheffer, secretarul general al NATO, în vizită la București în luna mai 2004, a precizat că: „amenințările definitorii ale acestui secol sunt: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă și statele instabile”³⁴, iar

³⁴ George RĂDULESCU, Bogdan Costache, *Jaap de Hoop Scheffer: Suntem bucuroși să colaborăm cu România ca aliați*, în Curierul Național nr. 4017/14.05.2004.

pentru combaterea acestora „*trebuie rectificat modul nostru tradițional de gândire cu privire la securitate*”³⁵.

Este adevărat că o dată cu obținerea de către România a statutului de membru cu drepturi depline al NATO am dobândit nu numai garanția securității și stabilității țării, dar și noi responsabilități și misiuni care decurg din acestea. În primul rând, se impune extinderea preocupărilor în domeniul securității de la rezolvarea problemelor preponderent naționale la cele de sorginte regională și universală. Aceasta în contextul politicii de transformare a Alianței, dominată de asiduitatea găsirii soluțiilor de combatere și eradicare a amenințărilor atât la adresa comunității euro-atlantice, cât și a celor îndreptate asupra celorlalte state.

În acest fel, România își va asuma un rol activ și eficient în promovarea valorilor și obiectivelor Nord-Atlantice, atât prin participarea la operațiunile și misiunile acesteia, cât și în planul inițiativelor și evoluțiilor conceptuale.

3.2. Rolul cooperării în contracararea și eradicarea amenințărilor

Lumea de azi ne determină tot mai mult să ținem seama de faptul că nu putem să ne asigurăm securitatea, ca stare obligatorie pentru progres și prosperitate, fără de cel de lângă noi și în nici un caz împotriva acestuia. Depindem tot mai mult unii de alții, avem nevoie de solidarități împărtășite pentru a combate amenințările la adresa viitorului nostru.

O serie de probleme politice, economice, de securitate și culturale pot fi mult mai bine abordate și rezolvate într-un cadru relativ omogen, unde există o anumită coeziune și o experiență comună de dezvoltare. Regiunile pot oferi cadrul propice pentru stabilirea unor mecanisme de cooperare, care contribuie la climatul internațional de securitate.

După terminarea Războiului Rece, începând cu a doua jumătate a deceniului trecut, în vederea eliminării percepțiilor eronate și a combaterii amenințărilor la adresa securității comune în lume s-au dezvoltat un mare număr de mecanisme de cooperare.

Capitolul 4 NOTE FINALE

4.1. Concluzii

Niciodată în istoria modernă a omenirii nu au existat atâtea elemente de incertitudine. În ciuda numeroaselor ipoteze emise în anii din urmă, puțini sunt capabili să întrevadă ce se va întâmpla pe termen mediu sau lung, iar ipotezele lor să fie veridice. Valorile în creștere ale componentelor noii ecuații de securitate conduc la concluzia că am intrat într-o epocă a insecurității strategice. Situația este cu atât mai complicată cu cât procesul globalizării continuă, ceea ce înseamnă că nimeni nu se poate considera în afara jocului. Nevoia de autoprotecție a unor state ar putea să provoace un al treilea reflux al democratizării, care să pună capăt celui de-al treilea

³⁵ Idem.

flux al democratizării. Care sunt statele cele mai amenințate nu este greu de ghicit, dar nici democrațiile consolidate și marile puteri nu se pot considera la adăpost.

Din această perspectivă noile amenințări la adresa securității obligă statele membre și partenerii ale Alianței Nord-Atlantice să lucreze împreună pentru apărarea valorilor comune de democrație, securitate și libertate.

Drumul din fața noastră nu este ușor. Pentru a dădea față provocărilor secolului al XXI-lea este nevoie de voință politică, cât și de eforturi financiare și militare semnificative din partea tuturor. Mai mult, este nevoie de cooperare și solidaritate din partea tuturor membrilor comunității euro-atlantice pentru protejarea valorilor comune.

Ceea ce am făcut în ultimii ani reprezintă un succes, pe care ne propunem să îl consolidăm. Procesul prin care a trecut România care nu a fost nici ușor nici fără obstacole este parte a unei experiențe, cu valoare de „*lessons learned*”, la nivelul subregiunii în care ne regăsim și al arealului Alianței în ansamblu.

4.2. Propuneri

Reducerea acțiunilor de combatere a amenințărilor la adresa noastră și a aliaților numai la tehnicile și mijloacele specifice militarilor este o eroare cu urmări grave. Dintre măsurile necesare eliminării acestui neajuns major pot face parte următoarele:

- *Armonizarea politicilor de securitate sectoriale* pe segmentul respectiv;
- *Realizarea unui sistem unic de avertizare timpurie* la care să participe toate componentele securității naționale, parte a unui sistem complex internațional poate să elimine neajunsurile existente azi. Eficiența lui va fi asigurată de:
 - componenta conceptuală care este materializată printr-un set de documente referitoare la teoriile, tacticile, tehnicile și procedurile necesare îndeplinirii acestui gen de misiuni, precum și studierea, înțelegerea și însușirea acestora de către personalul implicat.
 - componenta acțională implică realizarea entităților structurale specifice acestor misiuni – atât în cadrul categoriilor de forțe ale armatei, armelor și serviciilor, precum și în afara acestora, respectiv a celor ce aparțin nivelurilor operaționale superioare -, dotarea acestor forțe cu sisteme de arme, echipamente, aparatură și materiale corespunzătoare misiunilor ce le revin și necesare integrării diferitelor componente în sistemele de avertizare timpurie ale alianțelor ori coalițiilor care pregătesc și conduc operațiile multinaționale. Un specific anume se impune să aibă sistemele antiteroriste de avertizare timpurie datorită necesității supravegherii concomitente și continue a unui spectru foarte larg de domenii în care poate prolifera acest flagel. Sistemele respective trebuie să asigure stocarea unui volum mare de informații, prelucrarea și analiza permanentă a acestora și difuzarea lor în scopul prevenirii și contracarării acțiunilor teroriste.
- *Cadru legislativ și funcțional*, specific managementului crizelor care să concentreze atât prevederi ale reglementărilor internaționale, cât și

experiența acumulată pe parcursul ultimelor decenii în rezolvarea crizelor și conflictelor nonmilitare sau a celor care nu au cunoscut stadiul de conflict militar, tocmai datorită acțiunilor de prevenire a amenințărilor.

- *Învățământul militar și cercetarea științifică* în domeniu să-și concentreze atenția asupra întregii palete de amenințări la adresa securității naționale. Pentru aceasta deosebit de util ar fi punerea la dispoziția studenților al unui algoritm al analizei amenințărilor și o metodologie de contracarare a fiecărui gen în parte.

Centrul de Instruire prin Simulare prin elaborarea unor soft-uri adecvate ar putea fi deosebit de util nu numai pentru pregătirea în domeniu a personalului militar, dar și a factorilor de decizie politico-militară.